

خیلواکی

استقلال

www.esteqalal.net

۲۹ مارچ، ۲۰۲۴

داکتر ضیا نظام

طالبان و هراس و تعامل همسایگان و منطقه

چندی قبل در اجلاس دوحه شاهد تقابل موضع کشورهای منطقه و کشورهای غربی در چگونگی رسیدگی به مسایل افغانستان بودیم. در نتیجه تفاوت جدی دیدگاه بین این دو گروه از کشورها دو نماینده خاص سازمان ملل متحد برای افغانستان تعیین نگردید و تصمیم در این مورد به آینده موکول شد. هر چند بحث های جانبی دیگری در آن نشست مطرح بود، ولی آشکار بود که اجلاس یاد شده عمدتاً برای تصمیم‌گیری در مورد تعیین نماینده ویژه ملل متحد برگزار شده بود.

نتیجه گیری کنفرانس نیز متفاوت بود. سه کشور مهم منطقه که در امور افغانستان دخالت آشکار دارند (چین، ایران و روسیه) کنفرانس را غیرموفق شمردند، درحالی که کشورهای غربی دستاورد های اجلاس را مهم خوانده و به تداوم آن اصرار کردند. حتا نماینده روسیه از دیدار با هیات جامعه مدنی افغان امتناع ورزید. البته اختلاف کشورهای مهم منطقه درباره افغانستان امر استثنایی نیست. آن ها در بیش تر مسایل عمده منطقه و جهان در مقابل غرب قرار می گیرند. نکته تقابل کنونی در این است که کشورهای منطقه در تلاش توسعه روابط و تعامل با طالبان بوده، سفارتخانه های افغانستان را به اختیار طالبان گذاشته اند و اکثراً از موضع طالبان دفاع می کنند، از نمایندگان آن گروه در گردهمایی های منطوقی دعوت می کنند. از جمله مثلاً نشست نمایندگان خاص و سفرای کشورهای همسایه افغانستان و منطقه را می توان نام برد که زیر عنوان «ابتکار همکاری منطقه بی افغانستان» در کابل دایر گردیده بود. آن کنفرانس که در آستانه اجلاس دوحه (۱۸ و ۱۹ فبروری) برگزار گردیده بود، حکایت از تفاوت نوع روابط کشورهای منطقه با اداره طالبان و روابط کشورهای غربی با این گروه داشت.

اخیراً روسیه ائتیه نظامی طالبان در سفارت افغانستان را پذیرفت. این اولین نماینده نظامی طالبان در خارج کشور است که از طرف یک دولت پذیرفته می شود. چین، همسایه بزرگ شمال شرقی افغانستان، اولین کشوری است که در آن سفیر طالبان اعتماد نامه اش را رسماً به رییس جمهور تقدیم کرده است. چین همچنان تعدادی قرارداد اقتصادی از جمله برای استخراج معادن افغانستان، با اداره طالبان امضا کرده، و در اعمار دهلیز واخان کمک نموده است. فعالیت متخصصان و شرکت های چینی در افغانستان تحت تسلط طالبان در حال افزایش بوده است.

ایران نیز با طالبان در تعامل بوده، سفارت افغانستان را به آن گروه واگذار کرده، صادرات کالا را به افغانستان افزایش داده و در بندر چابهار تسهیلاتی به تاجران افغان قایل گردیده است. همین طور، کشورهای آسیای مرکزی، مخصوصاً اوزبیکستان و ترکمنستان با طالبان روابط نزدیک و تعاملات رو به افزایش دارند.

با وجود این که اکثر کشورهای همسایه و منطقه با طالبان در حال تعامل و داد و ستد می باشند، در عین حال، آن ها از عواقب امنیتی حاکمیت طالبان در مجاورت خود، دچار نگرانی و هراسند. از این رو هنوز با گذشت نزدیک به سه سال، و به رغم تعاملاتی که دارند، امارت طالبان را به رسمیت نشناخته اند.

دولت چین در ظاهر با طالبان روابط تنگاتنگ دارد، ولی در عین حال نماینده آن کشور در شورای امنیت ملل متحد از حضور گروه های تروریستی در افغانستان اظهار نگرانی کرده و گفته است که گروه های دهشت افکن در افغانستان جا گرفته اند. او افزوده است که گروه داعش خراسان با جنبش ترکستان شرقی (اویغورها) همکاری نزدیک دارد و خطر تروریسم امنیت و ثبات افغانستان و منطقه را تهدید می کند. نماینده چین در شورای امنیت از جامعه جهانی خواسته است که در مبارزه علیه تروریسم متحد عمل کنند و نگذارند که افغانستان دوباره به پناهگاه دهشت افکنان بدل گردد. روسیه نیز از حضور گروه های افراطی در افغانستان، در مجامع بین المللی و در جلسات منظوقی صحبت کرده و از احتمال نفوذ افراطیت به کشورهای آسیای میانه و بی ثباتی آن منطقه ابراز نگرانی نموده است. از همین رو، اخیراً کشورهای سازمان امنیت جمعی، متشکل از روسیه و بعضی کشورهای آسیای مرکزی، نگرانی خویش را از حضور گروه های دهشت افکن در افغانستان ابراز داشته اند و به تاریخ ۱۲ مارچ ایمانغلی تاسماغمبتوف دبیر کل آن سازمان گفت که قرار است سازمان متذکره از ماه جولای امسال طرح تقویت امنیت سرحد افغانستان و تاجیکستان را اجرا کند.

ایران، همسایه غربی افغانستان، باوجود روابط نزدیک با طالبان تابه حال چندبار در مناطق مرزی، با جنگجویان طالب درگیری هایی داشته و تعدادی از مرزبانان هردوکشور کشته و زخمی شده اند. اما ایران کوشیده است این درگیری ها مدیریت شود و به رویارویی و جنگ تمام عیار بدل نگردد.

پاکستان که پناه گاه امن طالبان بود و زمینه تجهیز و آموزش این گروه را مهیا می کرد، زخمی هایش را تداوی می نمود، به اعضای رهبری طالبان و خانواده های شان پناه داده بود، تصور می کرد که پیروزی طالبان موفقیت استراتژیک برای اردوی پاکستان است. در آغاز سلطه طالبان، مقامات پاکستانی از حاکمیت طالبان بارها ابراز خوشنودی کردند. مقامات رسمی آن کشور جهت کمک به طالبان به افغانستان سفر نمودند، متخصصانی را به کابل و قندهار فرستادند، ولی با گذشت زمان این خوش خیالی مقامات پاکستان اشتباه ثابت شد، و آنان متوجه شدند که تروریسم و بنیادگرایی به آسانی مدیریت شدنی نیست، و هرگاه جریان بنیاد گرا با روایت های تندروانه حمایت، تجهیز و قدرت مند شود، احتمال آن که برای پی گیری آن روایت ها به مسیر خلاف انتظار ولی نعمتان گام بگذارد، بسیار زیاد است. گروه طالبان پاکستانی که چون شاخه ای از طالبان افغانستان عمل می کند، رهبرانش به رهبر امارت طالبان بیعت کرده، و در نتیجه سال ها همکاری و مشارکت در جنگ پیوندهای محکم دارند، اکنون به عامل اختلاف بین پاکستان و امارت طالبان بدل شده است. پاکستان از رهبران طالبان می خواهد که مانع فعالیت تی تی پی در افغانستان شوند، اما آنان حتا اگر خواسته

باشند نیز توانایی چنین کاری را ندارند. چرا که ایستادن در برابر فعالیت های طالبانی تی‌تی‌پی، کوبیدن تیشه به ریشه های امارت خواهد بود و بخشی از صفوف فریب خورده و آتشار تندرو حامی آن گروه را در مدارس و جاهای دیگر به خشم خواهد آورد. در نزدیک به سه سال گذشته، بارها پاکستان برای اعلام نارضایتی اش از رابطه تی‌تی‌پی با طالبان افغانستان دست به اقداماتی خشونت بار زده است، از جمله بمباران و راکت باران مناطق مرزی در داخل خاک افغانستان، و ترور برخی قومندانان تی‌تی‌پی در داخل افغانستان. برخی مقام های پاکستانی به ابراز نارضایتی در مجامع بین‌المللی نیز پرداخته اند. اکرم منیر، نماینده پاکستان در جلسه شورای امنیت سازمان ملل متحد اخیراً با الفاظ تند از طالبان انتقاد کرد و از حضور گروه‌های تروریستی، به‌خصوص تی‌تی‌پی در داخل افغانستان ابراز نارضایتی نمود. او گفت که گروه‌های تروریستی تحت حمایت آشکار طالبان در افغانستان فعالیت دارند.

از همین لحاظ، چند کشور همسایه افغانستان جهت جلوگیری از ورود گروه‌های دهشت‌افکن و موج مهاجران از افغانستان در حال اعمار موانع مرزی یا حصار هستند. پاکستان حصارکشی مرزی را تقریباً تکمیل کرده است و ایران اعلام کرده که حصارکشی در مرز دو کشور اولویت ملی اش می‌باشد. بین افغانستان و ازبکستان دریای پنج و آمو نقش حصار را بازی می‌کند. مرز با تاجیکستان طوری که گفته شد تقویت می‌گردد و تاجکستان خواستار ایجاد کمربند امنیتی در اطراف افغانستان شده است.

خلاصه کشورهای منطقه علاوه بر تعامل با طالبان نگرانی‌های جدی از حضور گروه‌های تروریستی در افغانستان تحت اداره طالبان و ترس استفاده ابزاری طالبان از آن گروه‌ها بر ضد خود می‌باشند. آن‌ها هراس دارند در حاکمیت طالبان نه تنها گروه‌های افراطی دهشت افکن از بین نرفته، بلکه این گروه‌ها که سال‌ها در کنار طالبان بر ضد مردم افغانستان می‌جنگیدند، با وجود انکار طالبان در افغانستان حضور داشته و از تجهیزات به‌جا مانده امریکایی به‌رمند می‌باشند. فعالیت‌ها، آموزش و سازماندهی این گروه‌ها دوام دارد و امنیت کشورهای منطقه و همسایه را مستقیماً تهدید می‌کنند. این نگرانی و هراس نزد کشورهای منطقه آشکارا مشاهده می‌شود.

پایان